

Rozvíjení klíčových kompetencí v učebnicích českého jazyka pro 5. ročník (Český jazyk 5, Pracovní sešit 1 a 2)

Název a vymezení kompetence v RVP

Kompetence k učení –

umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.

Naplnění v učebnicích ČJ pro 5. ročník

Ke zprostředkování učiva jsou použity nejrůznější typy souvislých textů, rozmanité vyučovací metody a četné, často netradiční typy úloh. Žáci dostávají příležitost k vytváření vlastních závěrů, k „objevování“ zákonitostí a pravidel.

Značná pozornost je upřena na čtení s porozuměním, navyjádření vlastních názorů a na získávání dalších informací z nejrůznějších zdrojů. Žáci se učí vyhodnocovat a třídit nové poznatky na základě svých zkušeností. Podstatné je i osvojování dovednosti uvádět zdroje, jejichž důvěryhodnost se žáci učí posoudit přiměřeně svému věku. Zároveň jsou vybízeni k ověřování správnosti jazykového projevu v jazykových příručkách a ve slovnících. Setkávají se i s požadavky na reflexi a sebehodnocení.

Kompetence k řešení problémů –

podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.

Jako základ řešení skutečných problémů slouží předkládané třídící a uspořádací úlohy. Žáci řeší problémové úlohy samostatně i při skupinové práci, formulují a obhajují své názory a porovnávají své zkušenosti se zkušenostmi ostatních. Mají tak možnost pracovat s chybou jako s příležitostí umožňující vyhledat správné řešení (a následně chybu opravit). Na základě získaných informací žáci upevňují nebo mění své názory a postoje.

Kompetence komunikativní –

vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.

Na základě využití jazykových i komunikačních vědomostí zprostředkovaných v učebnici dokáže žák vyhodnotit komunikační situace odpovídající jeho věku a zvolit adekvátní komunikační prostředky: umí vhodně reagovat a dosáhnout svého cíle. Tato dovednost je podporována mj. zařazením nepříliš běžných témat, jako jsou manipulace, reklama, podstatné a okrajové informace, fakta a názory. Výchozími body účinné komunikace v učebnici jsou čtení s porozuměním a aktivní naslouchání.

Kompetence sociální a personální –

učit žáky pečovat o své zdraví, chránit ho a být za ně zodpovědný, projevovali pozitivní city; rozvíjet vnímavost k lidem, prostředí i k přírodě a schopnost spolupracovat a respektovat úspěchy vlastní i druhých

Mnohé texty motivují žáky k zamyšlení nad vztahy mezi lidmi i vztahy k prostředí, v němž se žáci pohybují. Žáci o tématech diskutují, samostatně se k nim vyjadřují ve svých souvislých projevech, vyměňují si své zkušenosti. Pod vedením vyučujícího činí žádoucí závěry a osvojují si vhodné způsoby chování. Rozvíjejí dovednost spolupracovat, pomáhat si, povzbuzovat se, oceňovat se, ale i odhalit manipulaci a bránit se jí, využívat účinné argumenty.

Kompetence občanské –

připravovat žáky, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti; vést je k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit se žít společně s ostatními lidmi.

Žáci jsou pobízeni k prezentování svých prací ve školním/třídním časopise a na webových stránkách, při kulturních vystoupeních, a tím k většímu zapojení do života školy a obce. Porovnávají své zkušenosti se zkušenostmi žáků z jiných kulturních prostředí. Společně s vyučujícím formulují normy chování a kritéria hodnocení. V modelových situacích mají možnost prokázat své jazykové kompetence, vztah ke své rodině, přátelům a vlasti.

Kompetence pracovní –

pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Prostřednictvím cvičení a textů jsou žáci vyzýváni k rozmanitým praktickým činnostem, např. k vytváření vlastních školních pomůcek. Žáci vzájemně spolupracují, využívají své vědomosti a dovednosti. Ve skupině si dokážou rozdělit úkoly podle svých schopností, zorganizovat práci v určitém časovém úseku a nést odpovědnost za splnění daného úkolu.

Přehled očekávaných výstupů v učebnicích českého jazyka pro 5. ročník

Výstupy stanovené RVP	Výstupy stanovené autory učebnice
KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA	5. ročník (pokračují aktivity z 2. – 4. ročníku, přistupují nové): Rozumíme textu a umíme ho zhodnotit. 1. Složka komunikačně-slohová Texty mají různou hodnotu; učíme se je využívat.
Žák: • čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává; • posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • reprodukuje obsah přiměřeně složitěho sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku; • rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě; • volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru; • rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; • píše správně po stránce obsahové i formální jedno duché komunikační žánry; • sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržením časové posloupnosti.	Žák: • si uvědomuje, že sdělování se řídí pravidly a normami, respektuje je při vlastním sdělování a vyžaduje jejich dodržování od druhých; • tvoří mluvené i psané vypravování, popis, krátký referát i text úvahového charakteru a funkčně k zómu využívá osnovu • při mluvených projevech využívá i mimojazykové prostředky; • se učí brát v úvahu funkce textů, hodnotit je podle jejich funkčnosti a kvality, nacházet jejich vady a všimnout si postojů, které se v nich jasně projevují; • funkci konkrétního textu odhaluje při pozorném čtení i naslouchání, staví na ní porozumění, zvláště ve zprávě, oznámení, inzerátu, reklamě (dokáže vysledovat manipulaci); • orientuje se v textu přiměřené obtížnosti, rozliší podstatné a okrajové informace, fakta a názory, vytipuje klíčová slova; • využívá vhodně spisovnou a nespisovnou slovní zásobu češtiny; • poznává další žánry krásné literatury, hodnotí je, vytváří si vlastní čtenářský profil a pokouší se o vlastní tvorbu.
JAZYKOVÁ VÝCHOVA	2. Složka jazyková Jazyk a dorozumívání mají svá pravidla.
Žák: • porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová; • rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku; • určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech v e svém mluveném projevu; • rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary; • vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ věty; • odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změni větu jednoduchou v souvětí; • užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projev je obměňuje; • píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách; • zvládá základní příklady syntaktického pravopisu.	Žák: • si uvědomuje účelnost pravidel a norem užívání jazyka i jiných kódů (včetně pravidel pravopisných a výslovnostních); • využívá slovo-tvorný rozbor i rozbor stavby slova mj. pro pochopení a vysvětlení významu slova; • využívá vztahů ve slovní zásobě při produkci i recepci textu; • si uvědomuje hodnoty, které může mít vyjádření v různých situacích, snaží se je sledovat ve vlastním projevu a vyžadovat od druhých; • rozlišuje slova spisovná (a jejich nespisovné tvary) a nespisovná a účelně je používá; • ve zvýšené míře věnuje pozornost kladným i záporným hodnotám veřejného dorozumívání a vytváří si postupně povědomí o žádoucích kvalitách veřejného projevu mluveného i psaného (a také jeho formy). • v psaném projevu uplatňuje vědomosti o psaní souhláskových skupin, předložek a předpon s- a z-, o koncovech přídavných jmen a shodě přísudku s podmětem téměř ve všech případech; • ovládá interpunkci v jednoduchých souvětích.